

Predsednik angleške vlade govori v usodni uri:

„Pred zgodovino je za vojno odgovoren en sam človek“

London, 2. sept. AA. Reuter: Predsednik angleške vlade Chamberlain je zavzel mesto na govorniški tribuni ob 18.05. Dvorana spodnjega doma je bila nabito polna. Tudi galerije so bile nabite. Prisotni so dolgo pozdravljali Chamberlaina in Greenwooda, ko sta stopila v dvorano. Prve Chamberlainove besede se skoraj niso mogle slišati, ko je dejal:

»Nemški kancler je potegnil svet v nesrečo, da bi s tem koristil svojim nesmiselnim težnjam. Nimam namena danes zvečer dosti govoriti. Sedaj je čas dela! Pred 18 meseci sem prosil, naj bi odgovornost ne padla name, ko bi morala naša država odločevati o vojni. Nismo opustili nobenih sredstev, da bi nemški vladi kristalno predočili jasno pot, da smo pripravljeni upreti se ji s silo, če bo poskušala spet rabiti silo, kakor jo je rabila v preteklosti. Sedaj, ko so vsi dokumenti objavljeni, bomo vedeli, da leži pred sodiščem zgodovine odgovornost za to strašno katastrofo na enem človeku. Sedaj razpolagam s celotnim dopisovanjem angleške vlade. Mislim, da ni potrebno,

da bi se v podrobnosti skliceval na te dokumente, ki spadajo že v zgodovino. Dokumenti popolnoma jasno kažejo, da smo se trudili in poskušali ter pomagali, da bi se razprava med Poljsko in Nemčijo vodila pod pogojem enakopravnosti. Izid bi ohranil poljsko neodvisnost. Angleški veleposlanik v Berlinu je izjavil, da bo angleška vlada brez obotavljanja izpolnila svoje obveze, če ne bo dobila zadovoljivih zagotovil, da se bodo nemške čete umaknile iz Poljske. Vojaški položaj Anglije je bolj odličen kakor leta 1914. Vsi sposobni ljudje bodo služili v vojski po predpisih novega zakona.

V nadaljevanju govora je Chamberlain dejal, da je Anglija posredovala pri Poljski, da bi se spor poravnal s pogajanjem. Poljska vlada je 31. avgusta odgovorila, da je na pogajanja pripravljena, od nemške vlade pa Anglija odgovorila, da ni dobila. Anglija je bila pripravljena storiti vse, da bi velesile jamčile za sporazum med Nemčijo in Poljsko.

Nemška vlada je v zadnjem trenutku objavila 16 točk z zahtevami do Poljske, češ da jih je sporočila poljski vladi in da se je pri-

pravljena po teh točkah z njo pogajati. V resnici te točke poljski vladi niso nikdar bile uradno sporočene.

Če bo zadnji angleški opomin v Berlinu naletel na gluha ušesa, potem mora angleški poslanik v Berlinu zahtevati potni list, angleška vlada pa je izdala celo vrsto ukrepov za izpolnitev obrambe ter razglasila splošno mobilizacijo. Njena mornarica, vojska in letalstvo so v vsakem pogledu pripravljeni in izurjeni, zato je angleški položaj danes ugodnejši kakor je bil leta 1914.

Predsednik angleške vlade in vsa vlada izraža priznanje italijanskemu ministrskemu predsedniku Mussoliniju, ki je s svoje strani storil vse, da bi se spor mirno poravnal.

Angliji zdaj ne preostane drugega, kakor da stisne zobe in da stopi v boj, katerega se je hotela resno izogniti. Ta boj mora Anglija vzdržati do konca. Vanj stopa s čisto vestjo in ob moralni podpori večine zemeljske oble.

Govor je bil deležen silnega odobravanja pri vseh skupinah angleškega parlamenta.

Italija za zdaj nevtralna

Rim, 2. sept. o. Pod predsedstvom Mussolinija je večer popoldne imela italijanska vlada sejo. Na njej je Mussolini poročal o političnem položaju in o prizadevanjih Italije za mirno rešitev spora. Vlada je v celoti odobrila vse vojaške ukrepe, ki so bili do zdaj izdani in so samo varnostnega značaja. Razen tega pa je odobrila tudi gospodarske in socialne sklepe, ki so potrebni zaradi zastoja, katerega je v vsem življenju povzročil sedanj položaj. Vlada je nato sprejela resolucijo, v kateri sporoča italijanskemu narodu, da ne bo Italija začela nikake napadalne vojne akcije.

Ta sklep italijanske vlade naj pomeni, da hoče biti Italija v sedanjem sporu nevtralna tako dolgo, dokler ne bi bila od te ali one strani neposredno ogrožena sama. Sklep italijanske vlade je ves svet pozdravil z največjim odobravanjem.

Hitler je poslal sinoči Mussoliniju sledečo brzojavko:

»Duce! Najprisrčnejše se vam zahvaljujem za diplomatsko in politično podporo, ki ste jo zmem nudili Nemčiji in njenim pravim. Prepričan sem, da bom z vojnimi silami Nemčije lahko izpolnil nalogo, ki smo si jo zastavili. Pri tem smam Duce! Najprisrčnejše se vam zahvaljujem za italijansko pomoč. Zahvaljujem se vam, duce, za vse tisto, kar boste tudi v bodoče storili za skupno stvar fašizma in narodnega socializma.«

Včeraj je bila velika diplomatska delavnost v italijanskem zunanjem ministrstvu. Grof Ciano je sprejel drugega za drugim diplomatske zastopnike tujih držav, med njimi veleposlanike Francije, Anglije, Zedinjenih držav, Poljske in Nemčije.

Ljubljanski velesejem odprt

Kmetijsko razstavo je otvoril kmetijski minister dr. Čubrilovič

Ljubljana, 2. sept.

Dopolodne okoli 10 se je z avtomobilom pripeljal v Ljubljano kmetijski minister dr. Branko Čubrilovič, ki se je kot častni preds. ljubljanskega velesejma nalašč zato pripeljal v Slovenijo, da se udeleži in da odpre letošnjo jesensko velesejmsko prireditve. Z njim se je pripeljal v Ljubljano tudi njegov pomočnik inž. Cvijanovič.

Na velesejmu jih je pozdravil s krasnim govorom g. predsenik Bonač. Predvsem je izrekel prisrčen pozdrav kraljevemu zastopniku podpolkovniku Janku Ahačiču, častnemu predsedniku kmetijskemu ministru Čubriloviču, kateremu se je še posebno zahvalil za vso pomoč, banu dr. Natlačenju, ljubljanskemu škofu dr. Rožmanu, poveljniku dravske divizijske oblasti generalu Stefanoviču, ljubljanskemu županu dr. Adlešiču in drugim županom slovenskih mest, ki so prišli k otvoritvi velesejma. Iskreno dobrodošlico je izrekel zastopnikom konzularnega zbora, prisrčno pa je pozdravil tudi vse druge številne zaslopnike, nato pa je med drugim izjavil:

Predsednik Bonač pozdravlja

Spoštovane dame in gospodje!

Ljubljanski velesejem ima za seboj 19 let nesebičnega in plodnosnega dela. V teh 19 letih so šli mimo nas razni notranji in zunanji politični dogodki in doživeli ter srečno preboleli smo razne gospodarske težave in pretresljaje. Tudi sedaj doživljamo nemirne čase in vojna nevarnost je zajela Evropo. Kakor nikdar, niti v dobi najhujše krize, nismo izgubili zaupanja in poguma, tako miramo tudi danes gojiti zdrav optimizem, naslanjajoč se na modro politiko našega državnega vodstva. Posebej nas veseli, da moremo pristopiti k otvoritvi našega jesenskega velesejma po doseženem sporazumu med brati Srbi in Hrvati, ko se nam odpirajo ugodne perspektive za složno delo pri nadaljni izgraditvi državne skupnosti naše zedinjene in krepke Jugoslavije.

Jesenske prireditve ljubljanskega velesejma vrše za narod in državo važno kulturno in gospodarsko propagando. Njihov namen je, da s posebnimi razstavami iz raznih gospodarskih in kulturnih področij oznanjajo široke sloje naroda s pridobitvami sodobnega življenja ter jim vzbudijo misel in zanimanje za delo in napredek na raznih toriščih gospodarskega in prosvetnega življenja.

Letošnjo jesensko razstavo smo prvenstveno posvetili našemu kmetijstvu. S tem naj bo povdarjeno, da je kmetijstvo najvažnejša gospodarska panoga v naši pretežno agrarni državi. Saj je približno tričetrt prebivalstva v naši državi kmetijskega stanu. Kmetijstvo pa v veliki meri vpliva na razvoj ostalih gospodarskih panog. Ako gre kmetu dobro, gre tudi vsem ostalim slojem dobro. Nasprotno pa, če gre kmetu slabo in mu primanjkuje denarja, občutijo to kaj hitro tudi drugi sloji.

Zahtevajte povsod naš list!

Skrivnost smrtne megle

Tedaj se je Devorny znebil osuplosti. Z nekaj naglimi skoki je bil na cesti. Konja sta drvela bliže in bliže... Ne, o pravem, ob edino pravem trenutku je zgrabil Devorny vajeti, se obesil in prilepil nanje. Sunek ga je vrgel na tla. Metalo ga je sem in tja in njegovo telo se je vleko po cesti. Toda voz je drvel zmerom počasneje. Sedaj se je Devornyju posrečilo, da se je spet postavil na noge. Napol brezumen zaradi bolečin je potegnil vajeti. Vsa penasta, hrzajoča in zasopla sta konja obstala.

Nemirno iščejo Devornyjevi opogledi. Ah, tu je Marion. Tu stoji — blede kot zid, tresoč se, z raztrgano obleko, — toda hvala Bogu — neranjena. Le s sprednjimi kopiti sta jo konja morda zadela.

In nato razburjen glas poleg Devornyja:

»Hvala vam, Kennilbury!«

Devorny je sunkovito okrenil glavo. Tu je stala — ženska s svetlimi lasmi, ženska z usnatim jopičem — Lammerleyeva hči. Ta je torej bila tista, ki sta se ji konja splašila! Hitro se je bila pomirila, zares hitro! Že se je mogla zapeljivo smehljati, že je imel njen glas spet običajni kovinski zven.

»Torej, Kennilbury,« je zavpila, a iz njenih oči je sijala zavest zmage. »Sedaj ne morete nič več trditi, da mi niste rešili življenja, in da ste pri tem tvegali lastno življenje!«

Srd in ogorčenost je za hip začutil v sebi Devorny. Bilo mu je težko ohraniti oblast nad seboj, toda z nadčloveškim naporom se je ukrotil. Zile na čelu so bile še nabrekli, vendar pa se je že smejal.

»Kako to madame?« Devornyjevo vprašanje ni zvenelo

tro vsi ostali pridobitni sloji. Zlasti občutita naš podozelski trgovec in obrtnik, če gre kmetu dobro ali slabo. Dober uspeh žetve je velike važnosti za celotno narodno gospodarstvo in še prav posebno pomemben s stališča državne brambe. Zato je razumljivo prav, da posveča državna uprava kmetijstvu svojo posebno pozornost. Isti razlogi so napotili tudi upravo ljubljanskega velesejma, da priredi na letošnjem jesenskem sejmu posebno kmetijsko razstavo, ki obsega poleg strokovno-poučnega oddelka kmetijske zbornice skoraj vse panoge našega poljedelstva.

Kljub današnjim nemirnim časom, ko obvladuje vse svet meko mrzlično razpoloženje, so naši najboljši kmetijski strokovnjaki z dolgotrajnim sistematičnim delom zbrali obilo gradiva, da ga prikazemo kmetijskemu oratarju in pouk in spodbudo. Kmetijska razstava naj prikaže našemu kmetu boljše in rentabilnejše načine gospodarjenja, naj mu da pobude, da se, če bo treba, odreše predsedkov proti sodobnim, znanstveno in praktično preizkušenim načinom kmetijskega gospodarjenja ter išče novih potov in smeri, da tudi iz nerodovite zemlje iztisne zadovoljivo žetev ter vzdržuje rentabilnost svojega posestva. Tudi za kmetijstvo velja izrek: Kdor ne napreduje, nazaduje.

Čast mi je iz tega mesta izreči našo najlepšo zahvalo vsem našim odličnim kmetijskim strokovnjakom, ki so pod vodstvom g. načelnika kmet. oddelka banske uprave inž. Podgornika tako požrtvovalno in uspešno sodelovali pri organizaciji kmetijske razstave.

Posebej mi je čast se zahvaliti v imenu uprave Ljublj. velesejma gospodu ministru inž. Nikolu Besiču, ki nam je kot bivši minister za kmetijstvo nudil moralno in materialno pomoč, kakor tudi g. pomočniku kmetijskega ministra inž. Cvijanoviču. Enako iskreno se zahvaljujem za njihovo pomoč g. banu dr. Marko Natlačenju in kraljevski banski upravi, gospodu županu dr. Adlešiču in mestni občini ljubljanski ter Kmetijski zbornici. Iskrena zahvala tudi vsem ostalim, ki ste nam pomagali, da smo svoje delo srečno in uspešno dovršili.

Preden pristopimo k otvoritvenemu aktu, nam je srčna potreba, da se spomnimo našega najvišjega pokrovitelja:

Naj živi Nj. Vel. kralj Peter II., naj živi ves naš kraljevski dom!

»Kmetički stan je temelj vsakega naroda«

Za predsednikom velesejma je spregovoril predsednik kmetijskega odbora in načelnik kmetijskega oddelka banske uprave inž. Podgornik.

Kot predsednik kmetijskega odbora ljubljanskega velesejma se v imenu tega odbora pridruživem pozdravom, ki jih je izrekel predsednik ljubljanskega velesejma gospod Fran Bonač, ki je v svojem govoru že poudaril, da je letošnji jesenski velesejem predvsem v znamenju kmetijske razstave.

Kmetijskemu stanu pripada še danes v naši bahovini dobrih 60 odst. prebivalstva. Ze samo to dejstvo nam nalaga dolžnost, da storimo prav vse,

kar moremo, da kmetu v njegovi sedanj gospodarski stiski čimbolj pomagamo. Kmetički stan je temelj vsega naroda in usoda vsega naroda je vedno odvisna od usode kmetičkega stanu.

Zavedajoč se važnosti kmetičkega stanu in kmetijstva za narod in narodno gospodarstvo sta se tako kmetijski odbor ljubljanskega velesejma, kakor tudi kmetijski oddelk kraljevske banske uprave trudila, da s prireditvijo kmetijske razstave podasta skromen kažipot, kako usmeriti našo kmetijsko proizvodnjo in sploh vse naše delo, da bo v večjo korist kmetu samemu in posredno tudi vsem ostalim stanovom ter celotnemu narodnemu gospodarstvu.

Znano je dejstvo, da je gospodarjenje in življenje našega kmeta zlasti v krajih, ki so oddaljeni od večjih mest in industrijskih središč, zelo težko in da kmet mnogokje že izgublja vero, da mu more zemlja še nuditi pogoje za gospodarski obstoj. Zato ima ta kmetijska razstava tudi namen pokazati, da je za našega siromašnega človeka, predvsem pa kmeta, še mnogo skritih virov dohodkov, ki jih je treba upoštevati in izkoristiti.

Kmetijska razstava ne prikazuje celotnega stanja našega kmetijstva, posebno ne, ker zaradi slinavke in parkljeve ne moremo razstaviti gove živine, vendar pa je ta razstava vsaj bežna slika današnjega stanja našega kmetijstva.

Lastne moči našega kmetijskega odbora ne bi zadostovale za prireditev te razstave. Zato smo hvaležni vsem, ki so nas v naši zamisli in pri našem delu na kakršenkoli način podprli.

Polno razumevanje in podporo smo našli pri članih kraljevske vlade, pri oblasteh in korporacijah, zlasti pa pri gospodu banu ter mestni občini ljubljanski, pa tudi pri drugih činiteljih.

Upam in želim, da bo letošnja kmetijska razstava v čast in korist slovenskega kmetijstva in vsega kmetijstva v državi.

Nato je povzel besedo še kmetijski minister dr. Branko Čubrilovič in s kratkim nagovorom razstavo odprl.

Proglas vojnega ministra generala Nediča naši oboroženi sili:

»Naša vojska mora biti pripravljena kot nabita puška«

Beograd, 2. sept. Poveljnik naše oborožene sile, vojni minister general Nedič, je včeraj izdal za našo vojsko, mornarico in letalstvo naslednji ukaz:

Junaki! Izkazana mi je bila posebna čast, da sem bil z ukazom Nj. Vel. kralja štev. 48828 26. avgusta 1939 postavljen na čelo vse državne oborožene sile kot minister vojske in mornarice. Obhujljam, da bom to zaupanje opravil. Ponosen sem, da stojim na čelu one vojne sile, ki so jo vse naše in tuje vojske avtoritete ocenile kot prvovrstno. Da ona uživa tako sijajen ugled in tako dober glas, se je treba v prvi vrsti zahvaliti njenemu odličnemu poveljstvu, njenim častnikom in podčastnikom. Oni se zavedajo današnjega težkega položaja v Evropi in vsemu svetu nudijo primer najsijsajnejše discipline in reda, dela in patriotizma. Ponosen sem, da bom z njimi

sodeloval pri nadaljni izpolnitvi naše vojne sile njene moči in njenega ugleda. Zato v trenutku, ko prevzamam ministrstvo vojske in mornarice, zahtevam in ukazujem vsem starešinam in vseh državnih oboroženih sil, naj bo s svojim delom, požrtvovalnostjo in zvestobo našim narodnim idealom, kralju, narodu in domovini pripravljena na največje žrtve, kadar se bodo morda od njih zahtevale. Danes mora biti vojna sila pripravljena v vsakem oziru kot nabita puška, da stopi na eno besedo in na en sam ukaz na branik naše lepe domovine kraljevine Jugoslavije. V tem imenu pozdravljam vso vojno silo na kopnem, v zraku in na morju in je pozivam, da gromko vzklikne vrhovnemu poveljniku Nj. Vel. kralju Petru II. Zivel! Nj. kr. Vis. knezu namestniku Pavlu Zivel! in vsemu kr. domu: Naj živi! — Minister za vojsko in mornarico armadni general Milan Nedič.

hoteli plačati moje raztrgane hlače.«

Porogljiv smeh je pospremil voz, ki je odpeljal. Lammerleyjeva ni rekla nobene besede več. Le pogledala ga je, in sicer s pogledom, ki je obetal neprijetnosti vseh vrst.

XXV.

Ko je Devorny stopil v delavnico in pogledal proti svoji mizi, je našel prostor že zaseden.

»Želite kaj, mr. Kennilbury?« je povprašal precej zviška mr. Hobkins, vodja oddelka.

»Mislim sem... rad bi...«

»Če imate še kakšno zahtevo glede svoje plače, potem se obrnite na blagajno,« se je odrezal oni.

Toda tako na kratko se Devorny ni dal odsloviti.

»Če mi imate sporočiti, da sem odpuščen, potem vam ni treba skakati kot mački okrog vrele kaše, mr. Hobkins,« je dejal z odločnim glasom.

Mr. Hobkins je poblede od razburjenja.

»Tako... Takšna predrzost!« je hrulil. »Kaj...«

glavo, vi...«

Nenadoma se je od bogve kod pojavil Michaud.

»Kennilbury! Takoj k šefu! Ze prav, Hobkins...«

S tem je bila stvar urejena. Nihče se ni upal staviti Michaudu kakega odvečnega vprašanja. Tudi Hobkins ne.

Za Michaudovim hrbtom je Devorny proti vodji oddelka spasil obraz, nato pa odločno odšel.

V prijavnem uradu ni našel nobenega človeka. Pomišljal je, ali bi čakal ali... In že je vstopila z vidno naglico neka gospodična.

»Moram takoj k mr. Lammerleyu,« je povedal Devorny in jo vprašujoče pogledal.

Od tu in tam

Ekonometri iz vse države bodo imeli te dni svoj kongres v Beogradu. Prvi kongres je bil pred dvema letoma v Zagrebu in ga je vodil podguverner Narodne banke dr. Belin. Letošnjemu kongresu bodo prisostvovali tudi zastopniki ekonomistov iz vseh balkanskih držav. Med predavanji so zastopniki tudi Slovenci in sicer bo predaval Hrvoj Maister o tujem kapitalu v našem gospodarstvu.

Mednarodna napetost je izzvala velike motnje tudi v valutah. Narodna banka je sedaj pozvala vse izvoznike, ki imajo še terjatve v angleških funtih in francoskih frankih, naj svoje terjatve takoj prijavijo banki. Obenem so bili pozvani uvozniki, naj svoje račune, izstavljene v angleških funtih in francoskih frankih za uvoz blaga iz nektrinskih držav, takoj prijavijo, ker se jim potem utegne zgoditi, da Narodna banka ne bo priznala nobenih nakazil za poravnane računov.

Posebno mnenje o vrednosti sporazuma med Srbi in Hrvati so izrazili v svojem sporočilu javnosti srbski demokrati. Na njihove ugotovitve, da so bili pri pogajanjih prežrti, je odgovoril Hrvat: "Nekdaj reko, da se demokrati sami izklučili iz bloka sporazuma in da potem ne smejo zahtevati, da bi jim kdo še prinašal podrobna obvestila, kako poteka pogajanja. Sedaj pa se je oglasil bivši demokratski poslanec Milovanović in na shodu v Kragujevcu dejal, da se demokrati ne bore proti sporazumu, temveč za državljanske svoboščine. Veseli bodo, če bo vlada narodnega sporazuma zares izpolnila vse tisto, kar je obljubila, zlasti da bo izdala nove politične zakone. Pač na Srbi ne bodo nikdar dopustili, da bi ostali brez političnih svoboščin, katere bi morebiti dobili Hrvatje."

Izvršni odbor Jugorasa je obiskal predvečerašnjega ministra za socialno politiko in narodno zdravje dr. Srdjana Budisavljevića in mu razložil svoje težnje in program. Delegati so razložili ministru tudi razloge, ki so dovedli do ustanovitve delavske organizacije Jugorasa kot protitež proti marksizmu med delavskimi organizacijami. Minister je dejal na koncu, da bo upošteval predloge Jugorasa, katere bo ta organizacija predložila za izboljšanje življenjskih razmer med delavci.

Včerašnja vest o razpustu vseh občinskih odborov na ozemlju banovine Hrvatske moramo popraviti v tem smislu, da je ban dr. Subašić razpustil le vse tiste občinske odbore, ki so bili postavljeni od vlade iz vrst pristavev dr. Stojadinovića in Juraja Demetrovića. Ti odbori so v Petrinji, Bakru, Sušaku, Slavonskem Brodu, Bjelovariju, Osijeku, Varaždinu, Vinkovcih, Karlovcu, Virovitici in drugod. Le zagrebškega odbora ni razpustil, kajti ta odbor je imenovan s kraljevim ukazom.

Z nalogami, ki še čakajo današnjo vlado, se bavi v listu »Naprejek« tudi vseučiliški profesor dr. Mihajlo Ilić, ki je bil eden izmed srbskih strokovnjakov, ki so sestavljali sporazum. Ilić pravi, da sporazum še ni popoln, zlasti kar se tiče notranje preureditve države v skladu s položajem, kakor so ga dobili Hrvatje. Dr. Ilić pravi, da je treba počakati na to, da tudi srbski in slovenski narod dobijo v enaki meri tisto, česar so bili deležni Hrvatje, kajti šele potem bo odpadlo mnogo neveselosti in nezdgov. Glavni cilj novega sporazuma je demokratizacija države, da bo ljudstvo dobilo tisti vpliv na državno upravo, kakor mu gre. S tem bo država na svoji čvrstosti in življenjski odpornosti le pridobila.

Glavni odbor staroradikalne stranke še vedno zaseda in sklepa o svojem stališču, kakršnega bo zavzel do sporazuma. Po izjavah posameznih članov odbora se zdi, da bodo radikalni izrekli nekatere pomisleke proti sporazumu.

Tudi Hodjerova narodna stranka, odnosno njen glavni odbor se je zbral, da bi razpravljali o sporazumu. Na sestanku je govoril Svetislav Hodjera, nakar je bilo sklenjeno, da se bo 9. septembra sestal celotni glavni odbor stranke in zavzel svoje stališče do naših notranje političnih razmer po sporazumu. Kakor znano, je bila Hodjerova stranka vedno proti sporazumu s Hrvati.

Svojega očeta je dol zadaviti kmet Vasa Antić iz Tovariševa pri Novem Sadu. Vasov oče je bil star že 80 let, pa vendar še ni bilo kazno, da bi kaj kmalu umrl. Oče je imel za svoj užitek še precej zemlje, zlasti pa njiv. Vasu to ni šlo v račun. Rad bi hitro dobil njive v dedščino in je zato dobil svojega znaka Vučetića in ga pregovoril, da sta očeta spravila s poti. Vučetić je starca počakal v hlevu. Čim se je pokazal, mu je vrgel pripravljeno zanko okrog vratu, nato ga za vlekkel po tleh tako dolgo, da se je starac zadušil. Sin Vasa pa je ta čas stražil pred hlevom. Nato sta skupaj očeta obesila na okno v hlevu, da je vse kazalo na samomor ter prijavila najdbo oblasti. Še istega dne pa se je izkazalo, da je sin umoril svojega očeta.

Hrvatski politični kaznjenci, ki so se združili v društvo »hrvaških političnih kaznjencev«, so včeraj obiskali bana banovine Hrvatske dr. Ivana Subašića in ga zaprosili, naj sproži predlog, da bi prišlo do splošne pomilostitve vseh Hrvatov, ki se še vedno nahajajo v ječah, obenem pa se morajo z vseh obsojenih Hrvatov zbrisati madeži, češ da so bil protidržavni elementi in podobno. Med tistimi, ki so delili Hrvatom take pečate, so bili zelo vneti tudi vsi »praviki« jugoslovenske JNS iz dravske banovine.

Razpust banovinskih svetov menda pripravljata vlada. Zagrebški »Jutarnji list« pravi, da bodo v nekaj dneh dobili bani navodilo, naj odstranijo zadnje imenovane župane in sicer tudi v mestnih občinah. Obenem bodo razpuščeni banovinski svetovi, nakar bi bil čez nekaj dni imenovani novi svetovi. »Jutarnji list« pravi, da je to v zvezi z določbami hrvaško srbskega sporazuma. Bržkone ima list v mislih banovinska sveta bivše savske in primorske banovine.

V pokoj ne mara iti cestar na banovinski poti od Trebinja proti Jeseni. Arif Čustović je bil zmerom priden cestar, ki ni nikoli zahteval dopusta. Trideset let je opravljal svoje delo, nakar so mu pred 4 leti povedali, da bo moral v pokoj. Starec tega ni mogel razumeti. Odhnil je, da bi podpisal dekret o upokojitvi, češ, da ne mara denarja zastoj in da noče države obremenjevati. Poklicali so ga že večkrat na banovino in ga skušali prepričati, da si je zaslužil pokoj, toda možnoče razumeti. Zato je oblast pooblastila njegovo ženo, da dvigne vsak mesec pokojnino, toda Arif še vedno vsak dan dela na cesti. Zmerom pa pravi, da bo takoj umrl, če ga ne bodo pustili več delati. Zaradi tega ga oblasti duse, da opravlja svoje delo naprej.

Se že vračajo

Maribor, 1. sept. Na mariborsko obmejno policijo so privedli granicarji danes dva moža, ki so ju prijeli na meji. Prišla sta iz nemške strani na našo. Sta to 31-letni delavec Stefan Sabljak iz Siska in 27-letni pekovski pomočnik Stefan Oraz iz Budičina. Oba sta že 8. junija naselila zapeljivim agentom ter sta se podala skrivaj iz naše države v Nemčijo. Šla je takrat večja skupina delavcev iz Siska in okolice, čez mejo, pa so jih spravili agenti v bližini Dravograda po skrivni tihotapski stezi. Oba navedena sta dobila v Nemčiji zaposlitev, pa nista vzdržala. Zopet sta pobegnila od tam ter se vrnila nazaj.

Dobila sta delo pri gradnji neke elektrarne na Korškem. Delo je bilo težko in delalo se je dosti več, kakor se ponavadi dela pri nas. Plačilo pa zato ni bilo nič večje, zato pa prehrana dosti dražja.

Proslava rojstnega dne kralja Petra v Mariboru

Poziv mestnega župana vsem društvom in organizacijam Vsi Jugoslovani, Srbi, Hrvati in Slovenci bomo 6. septembra t. l. slovesno praznovali rojstni dan Njegovoga Vel. kralja Petra II. Ta rojstnik je za nas posebno pomemben v današnjih zunanje političnih negotovih dneh in zelo važen zaradi naše notranje politične pomiritve. Ni dvoma, da bodo vsa naša čustva ravno o priliki praznovanja rojstnega dne našega kralja udarila spontano iz naših src in da bomo res dostojno naše kraljevine Jugoslavije vredno ta slovesen dan praznovali. Na viden in učinkovit način moramo na znotraj in pred zunanjim svetom manifestirati patriotsko čustvanje in vdanost nas vseh do kralja in do države.

V smislu razgovorov z zastopniki narodnih delavcev, društev, uradov in drugih, se bo proslava rojstnega dne Njeg. Vel. kralja Petra II. vršila v Mariboru v torek 5. sept. t. l. udeležiti v sredo 6. sept. predpolodne po sledečem sporedu: **Torek 5. sept. ob 7.19 zvečer:** zbiranje vsega prebivalstva po ulicah okoli vojašnice kralja Aleksandra v Melju. Točen razpored za zbiralska bo dostavljen najpozneje v torek 5. sept. predpolodne vsem prizadetim in bo objavljen v časnikih.

Torek 5. sept. ob 8.20 zvečer: slavnostni spored po Meljski cesti, Aleksandrovi cesti, Slovenski ulici in Gosposki ulici na Glavni trg. Spored bo sestavljen takole: 1. Vojška godba s častno četo, 2. sokol, 3. slovenski fantje, 4. gasilci, 5. druga uniformirana društva, 6. zastopniki mestne občine ter državnih in samoupravnih uradov (največ po dva), 7. kulturna, prosvetna in športna društva s svojimi zastavami, 8. meščanske in srednje šole (dijaki nad 14 let stari), 9. trgovci, obrtniki, trgovski in obrtni pomočniki ter vajenci, 10. delavstvo državnih ustanov, 11. delavstvo mariborskih tovarn, 12. ostalo občinstvo.

Torek 5. sept. ob 9.21 zvečer: Manifestacija na Glavnem trgu: 1. trobentač znak »mirno«, 2. »Molitev«, pojejo pevci Ipatčeve pevske župe, 3. slavnostna fanfara, (vojaška godba), 4. nagovor mestnega župana, 5. državna himna, (vojaška godba), 6. »Hej Slovenci« (igra vojaška godba in pojo vsi udeleženci), 7. razhod (za razhod bodo izdana posebna navodila).

Sreda, 6. sept. ob 8. sv. maša v stolnici. Po sv. maši na Trgu svobode defile vojske, ter sokolov, slov. fantov in gasilcev v krojih.

Športne vesti

Drugo kolo tekem v hrvatsko slovenski ligi. Jutri je na sporedu drugo kolo tekem in hrvatsko slovenski ligi. Igra vseh deset klubov in sicer v temle redu:

V Zagrebu: Concordija : Gradjanski.
V Ljubljani: Ljubljana : Hašk.
V Splitu: Hajduk : Slavija V.
V Osijeku: Slavija : Bačka.
V Sarajevu: Sašk : Split.

Tekme v hrvatsko-slovenski ligi prav gotovo v ničemur ne zaostajajo za lanskim ligaškim prvenstvom dvanajstih najboljših klubov v Jugoslaviji. Nogomet v hrvatsko-slovenski ligi bo prav tako dober in prav tako zanimiv, kakor je bil lani.

Nedeljski nasprotnik našega edinega zastopnika v hrvatsko-slovenski ligi je Hašk, ki pride jutri v Ljubljano kompletan razen Medarića — desnega krila —, ki je po pisanju belgradskih časopisov prestopil v novosadsko Vojskovo. S svojo prvo tekmo v Splitu proti novemu ligašu SK Splitu je Hašk pokazal, da je v odlični formi. Svojega nasprotnika je na tujih tleh z lahkoto odpravil z 4 : 1. Naš ligaš prejšnjo nedeljo v Zagrebu ni imel sreče. Gradjanski mu je naul v mrežo pet golov in naša Ljubljana je po prvem kolu tekem na zadnjem mestu brez točke in z najslabšo razliko v golih. Zdi se, da smo se začeli že takoj spopetka gibati na prvenstveni tabeli na oni višini, ki smo je dosedaj vedno zavzemali.

Vendar je Ljubljana po svoji kvaliteti moštvo, ki v hrvatsko-slovenski ligi prav gotovo ne spada na zadnje mesto. Tega se morajo zavdati naši igralci pri slednji tekmi in k temu mora naše športno občinstvo svoj edini klub v hrvatsko-slovenski ligi tudi prisiliti. Jutri ima naša Ljubljana prvo priliko, da si pribori dve točki. Zagrebčani vedo, da jih v Ljubljani čaka težka naloga in da je težko premagati slovenskega ligaša na njegovem igrišču. Nedvomno je, da bodo Haškovi zaigrali z voljo in s temperamentom in da bodo hoteli za vsako ceno izveči čim več iz Ljubljane. Zadnji rezultat v Splitu jim daje do tega tudi vso pravico. Mi smo pa prepričani, da bodo naši zaigrali tako kakor v svojih najboljših dneh in da bodo že s prvo tekmo doma pokazali, da bo SK Ljubljana igrala v hrvatsko-slovenski ligi močnejšo vlogo kot bi bilo soditi po rezultatu prejšnje nedelje v Zagrebu. Naše športno občinstvo bo jutri ob 16.45 pohitelo na igrišče SK Ljubljane in podprlo domačine v boju za točko s temeljitim podžiganjem. Ob 15.30 predtekma med juniorji Ljubljane in SK Moste.

Ostali nogometni spored za nedeljo pa je naslednji:

Na Viču se srečata dopoldne ob 10 Reka in Hermes. Ob isti uri na igrišču Ljubljane: Svo-boda in Jadran, za kolinsko tovarno pa Mars in Bratstvo iz Jesenic.

Pedagoškega tečaja za profesorje, ki ga je nameravalo prirediti Pedagoško društvo v Ljubljani od 4. do 7. septembra, ne bo. Opozarjamo na to vse, ki so se za tečaj prijavili.

Prihraniti se je dalo le malo, pa še tega nista mogla poslati domov.

Istočasno pa sedaj naše oblasti ostro nastopajo proti vsem, ki se pečajo z zapeljivanjem in spravljanim naših ljudi čez mejo. Oročnikom se je posrečilo izslediti že več takih agnetov. Vse so to sami delamrzni elementi, ki so za judežve groše opravljali svoj posel. Vsi znaki pa kažejo, da obstaja neka organizacija, ki daje svoja navodila. Tudi se misli, da je sedež te organizacije nekje v inozemstvu.

Tatinske zgodbe pred mariborskim sodiščem

Maribor, 1. sept. Danes je obravnavalo mariborsko okrožno sodišče dve tatinski zgodbi. Dva stara, že večkrat predkaznovana grešnika, sta se znašla pred sodniki. Posebno zanimiv tip je 29-letni Franc Arnuš iz Rogoznice, ki je do sedaj že trikrat izvršil tatvine na ta način, da se je izdal za čevljarskega pomočnika, prišel v službo k mojstru, pa mu je že prvo noč odšel z raznimi čevlji in usnjem, ki ga je našel pri mojstru. Tako je napravil tudi 9. junija v Framu s čevljarskim mojstrom Antonom Breznikom. Ta ga je sprejel v službo, mu dal delo, pa mu je Arnuš že prvi dan pokvaril tri pare čevljev. Mojster ga je nato odpustil in Arnuš se je odpravil na pol, mojstrova žena pa je bila k sreči tako previdna, da je še poprej pogledala v pomočnikov kovčeg. Našla je tam štiri pare novih čevljev, katere je nameraval Arnuš odnesti svojemu mojstru. Arnuša je sodišče sprito tega, da si je takšne pregrehe že večkrat privoščil, obsodilo na 1 leto in 3 mesece robije in na 3 leta izgube častnih pravic.

Naslednji je bil 21-letni delavec Ivan Tkalec iz Makol. Pred sodnike bi moral priti že 6. julija 1937. Takrat se je zagovarjal pred sodiščem Ludvik Lepej iz Pobrežja zaradi tatvine 6500 din na škodo Katarine Švertner. Lepej je bil obsojen na 8 mesecev strogega zapor, pred sodniki pa je izjavil, da je izvršil tatvino skupaj s Tkalcem. Po dveh letih pa je neizprosna usoda spravila tudi Tkalca pred sodnike. Obsojen je bil zaradi soudeležbe pri omenjeni tatvini na 6 mesecev strogega zapor.

Javna dela na Kočevskem

Ljubljana, 2. septembra. Banska uprava sporoča o pričetih in izvedenih delih na banovinskih in občinskih cestah na področju okrajnega cestnega odbora Kočevje, za dobo od 15. avg. do 1. sept. 1939.

I. Pričeta dela.

1. Naprava opornega zidu na banovinski cesti I. reda št. 12 Zlebič—Sodražica—Bloška polica med km 12.500—12.680.
2. Preložitve ovinka na banovinski cesti II. reda št. 176 Grosuplje—Račna—Zdenska vas Zvirče—Fužine med km 22.451—22.603.
3. Pričela so se dela občinskih cest: Sv. Gregor—Praproče—Ortnik, Velike Lašče—Ponikve, Roh—Krvava peč, Dednik—Rupe, Selo—Lužarji in Hrib.

II. Končana dela.

1. Na banovinski cesti I. reda št. 12 Zlebič—Sodražica—Bloška polica se je v km 11.880—12.000 končalo z deli na zavarovanju ceste, podbetoniranjem temeljev in kril propusta v km 11.993.
2. Na subvencionirani cesti Karlovica—Knež se je končalo delo pri gradnji mostu.
3. Končana so dela na občinskih cestah Brinovca, Globelj in Crni potok.
4. Razširitev in naprava gramoza na banovinski cesti II. reda št. 163 od km 13.500.

Objave ljubljanskega velesejma

Variete s prvovrstnim sporedom imamo na Ljubljanskem velesejmu do 11. septembra t. l. Leo, neprekosljivo dresiran morski tjucljen, žonglira, igra na glasbene instrumente, pleše na vrvi in kaže še celo vrsto čudovitih spretnosti. Rassy so umetniki v japonskem žonglerstvu. Muzikalen klovn Quack izborno zabava. Boris Borutta in Ilo Fay sta mojstra moderne parodije. Lillo in Sambo, ljubka zamorka in postaven zamorec, izjavata pleše in igra na havajsko kitaro. Lamberts Woonder so sijajni akrobati. To je nekaj točk iz sporeda. Nocoj je otvoritvena predstava ob pol devetih. V nedeljo in druge dneve velesejma sta dve predstavi: ob 4 popoldne in ob pol 9 zvečer. Varietne predstave na velesejmu imajo dober sloves in so vedno razprodane. Zaradi tega si vstopnice pravočasno rezervirajte.

Kmetijsko-gospodinjstva šola v Mariboru. Vpisovanje v zasebno kmetijsko-gospodinjstvo šolo šolskih sester v Mariboru se vrši 15. in 16. septembra v šoli, Strossmayerjeva ulica 15. Istočasno bo tudi vpisovanje v oba gospodinjstva šolna oddelka.

V Jugoslaviji je okrog dvajset milijonov perutnine. Četudi je perutinarstvo v zadnjih letih v posameznih banovinah zlasti pri nas v Sloveniji po zaslugi mnogih rejskih organizacij znatno napredovalo, je vendar v splošnem še zelo na nizki stopnji, saj znese naša kokoš povprečno le 60 do 80 jajc, medtem ko je povprečna nesnost kokoši v naprednejših državah že 150 do 200 jajc na leto. S sistematičnim odbiranjem najboljših kokoši nesnice se pravilno prehrano in nego perutnine moramo tudi slovenski rejci doseči boljšo nesnost naših kokoši. Na prvi banovinski razstavi malih živali, ki je na jesenskem velesejmu v Ljubljani, so naši rejci razstavili najodličnejše nesnice ter najlepše plemenske živali. Vsakomur je dana prilika, da si po nizki ceni nabavi prvovrstne plemenske živali za osvežitev krvi perutnine, ki jo goji.

Na razstavi zdravilnih zelišč na letošnjem jesenskem velesejmu je razstavljenih in opisanih okrog 180 vrst zelišč, ki pridejo v poštev za izvoz. Prikazano je, kako je zelišča pripraviti za izvoz, katera zelišča naj se nabirajo, koliko znaša izvoz, koliko se porabi za domačo potrebo, koliko se predela doma za zdravila, koliko zelišč propade neizkoriščenih.

Vremensko poročilo

»Slovenskega doma«

Kraj	Barometer	sko stanje	Temperatura v °C	Relativna vlažnost %	Veter (amer. jakost)	Pada-vine (mm)	Vrsta
Ljubljana	764.2	29.8	14.0	81	2 NE ₁	—	—
Maribor	763.8	29.0	14.0	80	0 0	—	—
Zagreb	763.6	29.0	11.0	80	4 SSE ₂	—	—
Belgrad	764.3	28.0	13.0	60	0 SSE ₁	—	—
Sarajevo	765.4	28.0	10.0	80	4 0	—	—
Vis	763.6	25.0	20.0	70	3 0	—	—
Split	763.7	30.0	19.0	60	0 0	—	—
Kumbar	762.2	28.0	21.0	80	0 SSE ₂	—	—
Rab	763.5	26.0	20.0	60	3 0	—	—
Dubrovnik	762.2	28.0	19.0	0	0 0	—	—

Vremenska napoved: Stanovitno, večinoma jasno in zelo toplo vreme.

Koledar

Danes, sobota, 2. septembra: Štefan.
Nedelja, 3. septembra: Evfemija.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: dr. Piccoli, Dunajska cesta 6; mr. Hočevar, Celovška cesta 62; mr. Gartus, Moste-Zaloška cesta.

Mestno zdravniško dežurno službo bo opravljala od sobote do 8 zvečer do ponedeljka do 8 zjutraj mestni zdravstveni svetnik dr. Mis Franta, Poljanska cesta št. 15-11., telefon št. 82-84.

OD tu in tam

Na šoli Glasbene Matice bodo tudi v letošnjem letu poleg klavirja, violine in solopetja poučevali vsi orkestralni instrumenti in poleg splošne teorije in mladinskega petja tudi vsi teoretični predmeti. Šola ima izvrstni učni načrt, ki je sestavljen na osnovi učnega načrta drž. konservatorija v Ljubljani, poučujejo pa priznani glasbeni pedagogi. Pogoji so nizki, prilagajajo se vsi pogoji Glasbene Matice dnevno od 9—12 in od 15—17. V torek 5. t. m. popoldne bo določitev urnika in odreditve gojencev k posameznim učiteljem, redni pouk pa se bo pričel v četrtek 7. septembra.

Srednja glasbena šola (državni konservatorij) sprejema nove gojence vse te dni do 5. t. m., nato bodo sprejemni izpiti po določenem urniku, ki bo nabit v veži poslopja. Lanski gojenci se vpišejo lahko do 15. t. m. Vsi gojenci morajo izpolniti uradno prijavo, je kolkovati s 50 din. Vse ostale podrobnosti v veži konservatorija.

Rezervni oficirji udeleženci potovanja v Belgrad, Oplenac in Avalo, ki niso dobili okrožnice št. 1185, naj še danes reklamirajo v društveni pisarni med 18 in 19. Vsem sporočamo, da so vse predprijave izvršene, zaradi mogočih izjemnih zasleduje »dnevno« časopisje. Pododbor Ljubljana.

Združenje gostilniških podjetij v Ljubljani obvešča svoje članstvo, da je kr. banska uprava dovolila za čas velesejma od 2. do 11. septembra podaljšanje policijske ure za gostinske obrate v Ljubljani — razen za vinočene in buffete — do 2 zjutraj, za kavarne pa do 8 zjutraj, z omejitvijo, da se po 2 ne smejo točiti alkoholne pijače.

Opozorilo. Mestno poglavarstvo opozarja ljubljanske občane, da naj postopajo pri plačevanju prostovoljne socialne davščine skrajno previdno. Dognalo se je, da izrablja nekdo zaupanje občanov in pobira to davščino za se. Vsi oni, ki so od mestnega poglavarstva pooblašteni za sprejemanje denarnih prispevkov, imajo posebne legitimacije s fotografijo. Za vsako plačilo morajo dati potrdilo na uradni tiskovini z uradnim žigom. Predpisano je, da morajo izdajati strankam preise potrdil, izvirnik ostane uradu. Zahtevajte vedno legitimacijo in potrdilo! Kdor pobira prostovoljno socialno davščino in nima legitimacije ter ne izdaja pravih potrdil, spada na policijo.

Članstvu Legije koroških borcev! Od tovariške bojevniske organizacije, Zveze bojevnikov, je prejel glavni odbor LKB za vse svoje članstvo vabilo na veliki bojevniski tabor, ki se bo vršil v nedeljo, 3. septembra, na Brezjah. Glavni odbor vabi tem potom vse tovariške — koroške borce, da se odzovejo vabilu bratske organizacije in se te lepe bojevniske proslave v čim večjem številu udeležijo.

Potovanje rezervnih častnikov v Belgrad. Vsi rezervni oficirji, ki želijo potovati v Belgrad na proslavo rojstnega dne Nj. Vel. kralja Petra II. in na Oplenac, naj se neposredno javijo komandi vojnega okruha v Mariboru zaradi izjave objave za brezplačno vožnjo. Prijave sprejema vojni okrug le do dne 3. septembra. Opozarjamo, da lahko potujejo vsi rezervni oficirji in ne samo člani Udruženja rez. oficirjev!

Ordinacijske ure protituberkuloznih dispanzerjev v Sloveniji so: V Ljubljani, Miklošičeva cesta 20, vsak dan od 16—19 (razen sobot); za otroke od 16 do pol 17, za diake od pol 17 do 12, za moške in ženske od 17 do pol 18. — V Kranju, Stara cesta 21, Zdravstveni dom kralja Aleksandra Zedinitelja, vsak ponedeljek in četrtek od 16 dalje do ca. 19. — Na Jesenicah, bolnišnica Kraljeve bratovske skladišnice, vsako sredo od 9.30—16. — V Kamniku, Prešernova ulica 90, vsak torek in petek od 15 do 16. — V Trbovljah, bolnišnica Bratovske skladišnice, Loke št. 459, vsak četrtek od 8—12 in od 14—18. — V Cerklji št. 37/II, vsak ponedeljek in četrtek od 14—16 (serijski pregledi za otroke izven ordinacijskih ur). — V Novem mestu, Banov. ženska bolnišnica, Cesta dr. De-fraščekja, vsako soboto od 14—20. — V Brezjah št. 121, vsako sredo in petek od 14.30 do 16.30. — V Celju, Gregorčičeva ulica 4, Zdravstveni dom, vsak dan od 8—10. — V Ptuj, Ljutomerska cesta 26, v torek in četrtek od 13 dalje, ob sobotah od 9—11 popoldne za preiskavo otrok in šolske mladine. — V Murski Soboti, Kolodvorska ulica 7, Banov. bolnišnica vsak četrtek od 10—14 (po potrebi tudi izven uradnih ur). — V Pesjem pri Velenju, Pesje št. 28, Litjiski grič, vsako sredo od 14—17. — V Rogatcu 169, Zdravstveni dom, vsako sredo od 11—14. — V Mariboru, Marijina ulica 13, vsak dan od 8—12 in od 16—18 (popoldne serijski pregledi). — V Črni pri Prevaljah enkrat tedensko. — V Slovenjem Gradcu, Kraljeviča Andreja št. 17, vsak ponedeljek in petek od 14.30—17.30.

Zavedni Slovenci in Slovenke! Pridite v nedeljo, 24. septembra 1939 na narodni tabor v Ljutomeru. Spored: Do 8.30 prihod skupin na zbirališče; ob 9 sprevod na taborišče, Glavni trg; ob 9.30 sv. maša s pridigo; ob 10 tabor. Govorijo naši ministri in zastopniki posameznih okrajev.

Včeraj ponoči so pred očmi vse kulturne in nekulturne Evrope začeli predvajati

„film“ najnovejših vojnih grozot ko se je Nemčija z svojo oboroženo silo vrgla na Poljsko

Prejšnjo noč se je začel odvijati pred očmi kulturne Evrope z neznansko naglico žalostni film sedanjih časov, film, ki prikazuje vso silo, s katero nastopa narod proti narodu v svoji sosesčini. Dolgo so potekale vse priprave za to »predstavo«, kajti ta film naj bi bil tak, da bi prinesel zagotovo koristi tistemu, ki se ga je postopil snemati. Kot platno, na katerem bi Evropa opazovala to filmsko »predstavo«, so tokrat izbrali Poljsko. Prejšnjo noč se je »filmskemu operaterju« zadelo, da so vsa dela pri snemanju tega filma končana, in da je napočil trenutek, ko je ta umotvor dvajsetega stoletja treba pokazati vsemu svetu. Morda bo le še kdo, ki se mu bo šidil. Da čudil se mu bo pač, toda občudoval ga zlepa ne bo kdo, kdor ima v sebi še količjak poštenosti in srca do milijonov tistih, ki pač ne morejo biti odgovorni, če se je kakemu narodu kdaj pripetila morda res krivica.

Prišel je spet september, ki je poleg marca tako slovit po važnih spremembah in odločitvah. Predsedničjim se je zadelo, da je dovolj tega večnega čakanja in večnega obljubljanja, da bo obračunal z oboroženo silo s tistimi, ki se mu na prvo besedo noče pokoriti. In tako je potilo, kakor bi padel strel, naj se začne na poljskem »platnu« vrstiti prizori sodobnega obračunavanja z vojaško silo. Noč in dan že vrte ta film, pa se zdi, da je vse to šele uvod v pravo dejanje. Naj iz tega bežečega filmskega traku povzamemo najvažnejše slike, najvažnejše dogodke, ki so se od predsedničjim pa do danes zjutraj odigrali pred očmi vse kulturne Evrope, Evrope, ki se nad temi dogodki sicer zgraža, a jih dozdaj še ni mogla temeljito preprečiti.

1. september ob 1. zjutraj (kakor da je komaj čakal, kdaj bo napočil september) je nemški kancler Hitler objavil proglas na nemško armado. V njem sporoča svoji vojski, da je Poljska odklonila, da bi uredila svoje razmerje z Nemčijo, kakršnega je hotel Hitler. Pravi, da je namesto tega segla po orožju. Začeli so preganjati še huje Nemce na Poljskem, jih pobijati in z njimi ravnati tako, da njemu ni preostajalo nič drugega, kakor da proti eili nastopi s silo. Poziva nemške vojske, naj povsem izpolnijo svojo dolžnost.

Nemška vojska je izpolnila ta ukaz in je takoj uredila vse potrebno za naskok na Poljsko.

Istočasno je Hitler izdal tudi ukaz, s katerim se Gdansk priključuje Veliki Nemčiji. Ta ukaz je

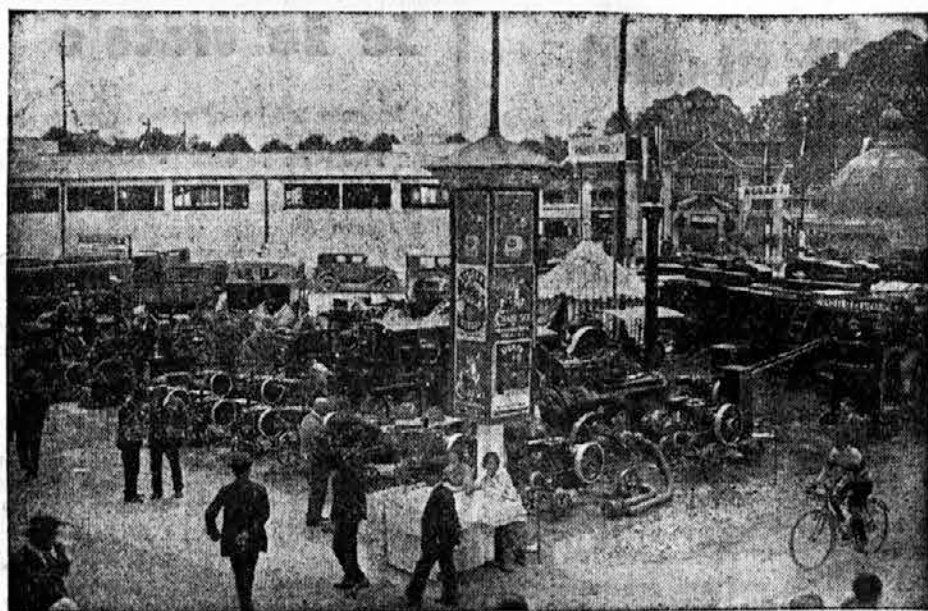
sporočil pokrajinski voditelj v Gdansk u svojemu prebivalstvu takoj, čim ga je prejel od Hitlerja. Nemška vojska, ki je bil že prej ves Gdansk poln, se je zganila in začela izvrševati svoj ukaz, obenem pa so vse nemške radijske postaje sporočile, da je Poljska vojska napadla Gdansk in da je tako prav za prav ona napadalka.

Čim je bil izdan za Hitlerju ukaz, naj nemška vojska izvrši svojo dolžnost, so se že začele na poljsko-nemški meji sovražnosti. To je bilo že v prvih jutranjih urah. Boj se je začel in je trajal vso noč in ves dan in tudi zdaj še ni prenehal. V začetku so bile to le manjše praske, nato pa so se iz njih razvile prave bitke.

V zgodnjih jutranjih urah so po vsej Evropi že izšle posebne izdaje časopisov, ki so poročale o Hitlerjevi odločitvi, o priključitvi Gdanska k Nemčiji in o začetku sovražnosti med Poljsko in Nemčijo. Vsa Evropa se je tako rekoč prebudila v vojnem razpoloženju ali vsaj v pričakovanju težkih dogodkov, ki se utedejejo prenesti z nemško-poljske meje tudi drugam.

Ob 9.10 dopoldne so nemške čete začele napadati Poljsko kar od štirih strani naenkrat, z Vzhodne Prusije, od zahoda pri Čenstohovi, od juga s Slovaške in s severa od morja, kjer se končuje poljski hodnik. Prva so stopila v boj nemška letala, ki so bombardirala nekatera važnejša poljska mesta, med drugim tudi Varšavo. Takoj po prvih napadih na ta mesta je bilo sporočeno s poljske strani, da so Poljaki pregnali nemška letala.

Ob 10. dopoldne se je začela seja nemškega državnega zbora, na kateri je imel Hitler daljši govor in v njem razložil, zakaj se je odločil za vojno s Poljsko. Na tej seji je manjkalo nad sto poslancev, ker niso mogli v tako kratkem času priti na sejo. V tem svojem govoru je Hitler med drugim izjavil, da za Nemčijo več ne obstoja versajska pogodba in da je zato Nemci tudi ne morejo kršiti. Odločil se je na neizprosen boj, boj na življenje in smrt. Leto 1918. se za Nemčijo ne sme več ponoviti. Najvažnejša pa je bila v tem njegovem govoru morda izjava, s katero je prvič javno napovedal, kdo bo njegov naslednik, če on pade. To bo maršal Goering. Če pade Goering, ga bo nasledil Rudolf Hesse, če pa tudi tega ne bo več, bo sklican senat, ki bo izbral najvrednejšega, to se po njegovem mnenju pravi, najhrajnejšega Nemca.

Danes dopoldne se je začel v Ljubljani jesenski veselejem. Pogled na razstavo kmet. strojev

Medtem pa, ko je imel Hitler v nemškem državnem zboru svoj značilen govor, so se nemška letala že četrti približala Varšavi, da bi jo bombardirala. A so jih Poljaki vselej hitro pregnali. Od 9. zjutraj dalje pa še niso prenehala nemška letala ogrožati poljskih važnejših mest. Predvsem so se spravila tudi nad poljsko pristanišče Gdinko in druge bližnje kraje. Ves včerajšnji dan pa ni prispelo nobeno določeno poročilo niti od nemške niti od katerekoli druge strani, da bi bili Nemci, kljub temu, da so hkrati napadli s štirih strani, osvojili niti najmanjši del poljskega ozemlja. Iz vsega tega se lahko vidi, da so se Poljaki morali vendar na nekaj opirati, da so lahko tako korajžno vztrajali pri svojem stalju in izjavljali, da ne odstopijo niti pidi svoje zemlje in da so pripravljeni raje vsi do zadnjega popadati na bojišču, kakor pa z orožjem v roki kloniti in se vdati.

Ves svet je v tem trenutku nestrno pričakoval, kaj bodo na vse to rekli Velika Britanija, Francija in Italija in morda še Rusija. Iz Anglije dolgo časa včeraj ni bilo nobenih poročil in že se je zdelo, da se je moralo nekaj preobrniti, morda na škodo Poljske. Toda poročilo zalo ni bilo toliko časa, ker so tam trajala važna posvetovanja. Anglija je proglasila splošno mobilizacijo ne samo mornarice — to je bilo že prejšnji dan — pač pa tudi suhozemske vojske in mornarice. To je bil krepek odgovor Anglije na ta nemški korak.

V Franciji se je ob 10.45 dopoldne tudi setala vlada na sejo, ki ji je predsedoval sam predsednik republike Lebrun. Po seji je bilo izdano kratko poročilo — Francija je proglasila splošno mobilizacijo v vsem francoskem imperiju. Prvi mobilizacijski dan je 2. september.

V Italiji so bili tudi dokaj molčeči. Tudi glede nje so bila mnenja zelo deljena. Na eni strani so bili tisti, ki so smatrali za gotovo, da bo Italija Nemčiji v trenutku njenega epopoda s kakšno tretjo državo takoj prikočila na pomoč. Drugi pa so bili prepričani, da italijanski vojski ne bodo priležali svoje krvi za druge, pač pa da bo kvečjemu Italija nudila svoji zaveznici le diplomatsko pomoč. In ti so imeli, kakor se je izkazalo, bolj prav. Šele ob 3. popoldne je italijanska vlada zbrala na seji v palači Vittoriana. Ministreški svet je predvsem potrdil vse varnostne ukrepe, ki so bili izdani zadnje dni v Italiji ter ugotovil, da so bili ti ukrepi le varnostnega značaja. Obenem pa je ministrski svet po tej seji sporočil italijanskemu narodu in tako tudi vsemu svetu, da Italija ne bo v tem trenutku podvzela nobenih vojaških operacij, pač pa da bo zadržala ostala ob strani in se ne bo vmesavala v nemško-poljski spor.

Hitler se je popoldne zahvalil Mussoliniju za njegovo diplomatsko in politično podporo. Upa, da bo sam lahko izvršil svojo dolžnost in da mu tuja pomoč ni potrebna.

O Rusiji pa je bilo včeraj vse tiho, le to pravi nekatera poročila, ki jih ni bilo mogoče kontrolirati, da bodo prišli še ta dan v Berlin sovjetski generali, ki bodo začeli pogajanja za sklenitev tudi vojaške zveze med Nemčijo in Rusijo. Zdi se pa vseeno, da je Nemčija preveč računala na rusko vojaško pomoč in da jo zato tudi ni preveč hudo prizadelo, ko je Italija izjavila, da bo zadržala ostala ob strani tega spora, seveda če je računala nanjo.

In onstran Atlantskega oceana je včeraj bilo tudi že vse v pripravljenosti. Začeli so odhajati od tam tudi številni francoski izseljenci braniti v Evropo svojo domovino.

Danes bodo s predvajanjem tega vojnega filma nadaljevali.

Nekaj podatkov o Gdansk

V nekaj vrsticah naj navedemo nekatere podatke o Gdanku, ki je baje bil vzrok sedanjega novega spopada v Evropi. Predvsem je treba vedeti, da gre tu prvič za mesto Gdansk, ki leži ob zahodnem rokvu reke Visle, potem pa celo področje, ki obsega mesto Gdansk in precejšen okoliš. To ozemlje je pred svetovno vojno pripadalo Nemčiji, po končani vojni pa je postalo mesto Gdansk s svojo okolico področje zase in je nad njim prevzel upravo komisar Zveze narodov. Gdansk je bil proglašen za svobodno mesto.

Gdansk in njegov okoliš, ki ga je včeraj ponoči nemški kancler proglasil za del nemškega rajha, meri 1894 kv. km in živi na njem približno 430.000 prebivalcev. Na vsak kv. km jih pride povprečno 220. Samo mesto Gdansk je imelo leta 1933, tedaj, ko je v Nemčiji prevzel oblast Hitler, 262.000 prebivalcev, torej nekaj manj kot štiri Ljubljane skupaj. Na celotnem gdanskem področju so važnejša mesta še Zoppot (31.000 preb.) v smeri proti Gdinko ob morju, Neuteich (3160 preb.) in Tiegenhof (3252 preb.). Na vsem gdanskem področju je 258 manjših podeželskih občin. Med prebivalstvom so Nemci res v večini, toda na to področje so bili tudi vedno življenjsko navezani Poljaki, saj Gdansk živi ob Visli, ki je glavna poljska reka in tako tudi glavna naravna žila, ki veže Poljsko z morjem. Da tu ne žive sami Nemci, se vidi tudi po verski pripadnosti tega prebivalstva. 58% je protestantov, 37% katolčanov in 2,4% Judov.

Na področju Visline delte, na kateri po večini leži gdanski okoliš, se prebivalstvo bavi s poljedelstvom in živinorejo, ob obali pa precej tudi z ribolovom. V industrijskem pogledu je ta dežela važna po izdelovanju strojev, lajdjedelnih in po sladkornih tovarnah.

Kot denar je veljavil gdanski goldinar.

Radio

Sobota, 2. septembra: 10. Prenos otvoritve ljubljanskega veseleja, nato koncert vojaške godbe — 12. Plošč — 12.45 Poročila — 13. Napovedi — 13.30 Opoldanski koncert Radijskega orkestra — 14. Napovedi — 15. Napovedi, poročila — 15.30 Zanimivosti — 16.40 Nac. ura: Veliki Smarni v narodni veri (Jelica Lovčič, knjiz.) Bgd — 20. Kaiman: Olganski primas, operetni venček (plošče) — 20.10 Zaključna beseda o nervoznosti in nevrasteniji (g. dr. Ivan Kanoni) — 20.30 Schubertove pesmi poje gđd. Vanda Zihler, pri klavirju g. prof. M. Lipovšek — 21.15 Godalni trio (gđd. Francka Ornik, g. Miran Vihar in Cenda Sedlbauer) Bochehri, op. 9: Trio — 22. Napovedi, poročila — 22.15 Koncert češke glasbe (Radijski orkester).

Nedelja, 3. septembra: 8. Ruski seket — 9. Napovedi, poročila — 9.15 Citraški duet (g. E. Mezgoš in M. Hebel) — 10. Prenos tabora bojevnikov z Brezji — 11.30 Koncert Radijskega orkestra — 12. Napovedi — 12.30 Veseli kvartet, vmes plošče — 17. Kmet. ura: Gospodarska navodila in tržna poročila 17.30 Orglice in harmonika (g. Fr. Petan, A. Stanko), vmes poje g. Roman Petrovič, narodni ob spremljevanju harmonike — 19. Napovedi, poročila — 19.40 Nac. ura — 20. Koroske pesmice (plošče) — 20.30 Koncert. Sodeluje g. Pavla Lovčičeva in Radijski orkester — 22. Napovedi, poročila — 22.15 Prenos lahke glasbe z veseleja.

Ponedeljek, 4. septembra: 12. Duet narodnih pesmi ob spremljevanju harmonike (g. V. Janko, S. Banovc, A. Stanko) — 12.45 Poročila — 13. Napovedi — 13.30 Eksotični svoki (plošče) — 18. Zdravstvena ura: Obratna in obrtna zastupljenja (g. dr. Joža Herfort) — 18.30 A. Dvorsk: Rusalka (fantazija (plošče) — 18.40 Mesečni slovenski pregled (g. prof. Fr. Vodnik) — 19. Napovedi, poročila — 19.30 Zanimivosti — 19.40 Nac. ura — 20. Lahka glasba. Sodelujeta g. Edvard Kovac (harmonika) in Radijski orkester — 22. Napovedi, poročila — 22.15 Cimermanov kvartet.

Kos zemlje, kamor so zdaj uprte oče vsega sveta.

Lojze Pajtlar:

BEG IZ TUJSKE LEGIJE

Pozdravili smo se z njimi in dolgo gledali nazaj. Bilo je prvič, da smo se v pustini srečali s tistimi, ki so poznali puščavo, njene strahote, njene divje ljudi in njene čudne skrivnosti.

Še velikokrat smo se pozneje srečali z oddelki teh vojakov, ki uživajo v francoski vojski tak ugled kakor Legija. Vedno sem se ob taki priliki spomnil prvega svidenja z njimi.

Popoldne je začela pritiskati neznosna vročina. Ker smo bili v avtomobilu natrpani kot seno, je nekaterim bilo slabo. Nismo pa smeli sleči niti sukenj, kaj šele kaj drugega. Ne da bi bilo prepovedano, tako strogo v Legiji le ni bilo, marveč samo zaradi tega, ker smo bili tako na tistem.

Ob pol treh smo se ustavili v majhnem, brezimnem mestu, kjer smo si malo oddahnili in napolnili bidone z vodo. Kdor ni bil zadovoljen z vodo, je napolnil posodo lahko seveda tudi z vinom. Mesto je bilo gnezdece in čisto arabske zunanjosti. V mestu je bila nastanjena tudi mala francoska posadka.

Takoj ko se je avto napil dovolj benzina, smo nadaljevali vožnjo.

Od tu naprej je bila pokrajina bolj

in bolj zapuščenost in pusta. Visoka pusta gorovja in s suho bodečo, redko travo obrasele dolinice so se kazale našim očem.

Enolično, dolgočasno, vroče do obupa. Vožnja je proti večeru postala vse bolj peklenska. Pregreta voda nam ni dolet pomagala zoper žejo, kdor pa se je nalival z vinom, je bil še na slabšem, saj mu je vino gnalo vročino v glavo, da ni vedel, kje se ga drži »bidone«, kakor smo kretili ta del telesa v Legiji.

Proti večeru smo napol mrtvi in pečeni zagledali na obzorju lep palmov gaj, tako zelen in vabljiv, da sem skoraj mislil spet na fatomorgano. A ni bil prived; ni bila utvara naših precvrtih možganov, bila je palmova zelenica, oaza, za katero se je dvigal Ksar-es-Souk, naš cilj.

Avtomobila eta se ustavila na obirnem trgu, obdanem okrog in okrog od arabskih hiš. Preden smo se dobro stopili iz avtomobila, so že navalili na nas arabski prodajalci s polnimi košarami sadja, ki so ga znali tako veljivo ponujati, da si je skoraj vsakdo moral nekaj kupiti. Bili smo ga pa tudi potrebni. Arabci so to potrebo brž opazili in so nam vsako stvar takoj še enkrat dražje zaračunali, kakor bi jo sicer.

25

Nato so nas podčastniki zbrali v vrsto in odpeljali v nizko poslopje iz ilovice. Tam smo se morali postaviti v dolgo vrsto. Čez nekaj časa je prišel komandant Ksar-es-Souka. Ustavil se je pred vsakim izmed nas in ga vprašal, kakšno obrt kdo razume.

Jaz sem stal nekje na sred, saj nisem ravno pri pritlikavcih. Ko je prišel do mene, me je pobral kar na kratko:

»In ti?«

Skomignil sem z rameni. To ni bilo nič manj zažetonno, kakor njegovo vprašanje.

Nekdo mu je pojasnil, da ne razumem francosko. Potem me je vprašal po zasilem tolmaču:

»Česa si se izučil?«

Spet ga nisem razumel in vprašal je še enkrat:

»Kakšno obrt znaš?«

Zdaj sem ga čisto razumel in dejal:

Oddelek arabskih meharistov je stal pripravljen za odhod.